

КАТО АГОРА

Στον ισθμό της χεροονήσου που εισωχρεί στη λίμνη της Καστοριάς βρίσκεται η Κάτω Αγορά της πόλης, που κύριο χαρακτηριστικό της είναι η ύπαρξη πολλών πλατειών (Μακεδονομάχων, Βαν Φλπ, Δαβάκη, Πάρκο Ολυμπιακής Φλόγας), ενώ ξεχωρίζει ο δρόμος με τα Ψαράδικα κοντά στην βόρεια αποβάθρα. Η περιοχή αυτή διατηρεί την χαρακτήρα της αγοράς από τα τέλη της Τουρκοκρατίας μέχρι σήμερα. Κατά μήκος του ισθμού ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός κατασκεύασε στα μέσα του 6^{ου} αι. μ.Χ. τα πρώτα τείχη της πόλης, το αρχαιότερο δείγμα μνημείου της πόλης, τα οποία στη συνέχεια ενισχυθήκαν, διευρύνθηκαν και τημένα τους σώζονται μέχρι σήμερα. Η κεντρική πύλη των τειχών υπήρχε στη θέση της πλατείας Δαβάκη, δίπλα στην οποία σώζεται ο οθωμανικός μεντρεούς, ενώ γνωρίζουμε ότι εδώ βρισκόταν και το οθωμανικό διοικητικό κέντρο. Έχω από τα τείχη αρχικά δημιουργήθηκαν χώροι που πραγματοποιούνταν παζάρια, ενώ κατά το Μεσοπόλεμο άρχισε να διαμορφώνεται μια μόνιμη αγορά με εμπορικά καταστήματα. Αξίζει να αναφερθεί ότι στην Κάτω Αγορά εντοπίζονται σήμερα και οι περιοστήρες διοικητικές υπηρεσίες της πόλης, όπως το κτίριο της περιφερειακής ενότητας, το δημαρχείο και τα δικαστήρια.

ΔΕΞΑΜΕΝΗ - TZAMI

Η γειτονιά της Δεξαμενής βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο της πόλης. Υπάρχει και εδώ μικρός αριθμός μεταβυζαντινών εκκλησιών και νεοκλασικών σπιτιών, ενώ ξεχωρίζει το οικιστικό σύνολο του Βυζαντινού Μουσείου μαζί με το γειτονικό παλιό ξενοδοχείο «Ξενία» και τη Λέσχη Αξιωματικών. Πολύ κοντά στο σημείο αυτό μπορεί να δει κανείς ένα από τα ελάχιστα σωζόμενα μπέικα κονάκια, που μετέπειτα έμεινε γνωστό ως οικία Βαλαλά. Εκεί βρίσκεται και η πρώτη δεξαμενή ύδρευσης, που κατασκευάστηκε τη δεκαετία του 1920 και έδωσε το όνομα στη γειτονιά. Ένα σημαντικό τμήμα της περιοχής καλύπτει το ομώνυμο άλσος, που σε συνδυασμό με αυτό της Παναγιάς Φανερωμένης δημιουργούν έναν αστικό πνεύμονα πρασίνου. Στη βιζαντινή περίοδο ένα μεγάλο μέρος της περιοχής εικάζεται πως καταλάμβανε η ακρόπολη της πόλης, αν και αυτό δεν έχει επιβεβαιωθεί ανασκαφικά. Σε κοντινή απόσταση, λίγο δυτικότερα, βρίσκονται το επιβλητικό Κουροσούμ tζαμί, ένα από τα ελάχιστα σωζόμενα οθωμανικά μνημεία της πόλης, καθώς και τα παλιά Τερζάκεια λουτρά, τα οποία χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της πόλης μέχρι τη δεκαετία του 1960.

ΤΣΑΡΣΙ - ΟΜΟΝΟΙΑ

Η γειτονιά αυτή αποτελεί το κεντρικό τμήμα της πόλης και παλαιότερα ήταν γνωστή και ως Άνω Αγορά. Συνδέεται από την περίοδο της Τουρκοκρατίας έως τη δεκαετία του 1980 με την κύρια αγορά (πι τούρκικη λέξην Τσαροί σημαίνει αγορά) και ένα από τα κεντρικότερα σημεία της πόλης. Η πλατεία Ομονοίας που δημιουργήθηκε την δεκαετία του 1950 και η γύρω την περιοχή της, αποτελεί τον πυρήνα της γειτονιάς. Εδώ διατηρούνται οι περισσότεροι βυζαντινοί ναοί της πόλης, ενώ πολὺ κοντά εικάζεται πώς βρισκόταν τμήμα της βυζαντινής ακρόπολης. Ιστορικά, η περιοχή αυτή συνδέεται και με την εβραϊκή κοινότητα, η οποία είχε συνεχή παρουσία περίπου 10 αιώνων. Η ακμάζουσα κοινότητα συνέβαλε καθοριστικά στον εμπορικό αλλά και τον κομμοπολίτικο χαρακτήρα της πόλης. Η εβραϊκή συνοικία εκτεινόταν γύρω από την σημερινή πλατεία, και περιελάμβανε -εκτός των σπιτιών- θρησκευτικά και εκπαιδευτικά κτίσματα. Στις μέρες μας, η κεντρική οδός Μπροπόλεως αποτελεί το επίκεντρο του τριήμερου καρναβαλιού των Φώτων (Ραγκουτσάρια), ενώ πολλές ακόμη εκδηλώσεις, όπως η Μπουμπούνα της Αποκριά, το άναμμα του χριστουγεννιάτικου δέντρου, η συνάντηση των επιταφίων το Πάσχα, φεστιβάλ τραγουδιού κ.α., διοργανώνονται στην πλατεία Ομονοίας.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ - ΣΤΑΥΡΟΣ

Στο νότιο τμήμα της πόλης, σε μια μικρή βραχώδη χερσόνησο που εισχωρεί στη λίμνη, βρίσκονται οι δυο μικρές γειτονιές της Μπιρόπολης και του Σταυρού. Η πρώτη εκτείνεται γύρω από τον μεταβυζαντινό Μπιροπολιτικό ναό της Κοιμήσεως Θεοτόκου (1857), πολύ κοντά στον οποίο βρίσκονται οι βυζαντινοί ναοί του Ταξιάρχη Μπιροπόλεως και του Αγίου Αθανασίου του Μουζάκη, αλλά και η μικρή πλατεία Παύλου Μελά. Στην εκκλησιαστική της ιστορία η Μπιρόπολη Καστοριάς αποτελούσε πρωτόθρονη μπιρόπολη της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας από τον 11^ο αιώνα και μετά, επικοπή για μικρό διάστημα τον 15^ο αιώνα και μετά το 1767 υπάγεται στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Στην απόληξη της μικρής χερσονήσου βρίσκεται η γειτονιά του Σταυρού, σημαντικό μέρος της οποίας καλύπτει ένα μικρό άλσος με έλατα, πεύκα και περιποιημένα μονοπάτια. Το όνομά της το έχει πάρει από το σημείο της μικρής αποβάθρας, όπου γίνεται η ρίψη του Σταυρού τα Θεοφάνεια. Το παραλίμνιο πεζοδρόμιο είναι ιδανικό για μια βόλτα, με θέα προς τη λίμνη και τις αμφιθεατρικά κτισμένες παραδοσια-

ΑΠΟΖΑΡΙ

παραδοσιακή συνοικία Απόζαρι, βρίσκεται στη βορινή πλαγιά της πόλης και εκτείνεται σε όλο σχεδόν το βόρειο παραθαλάσσιο μέτωπο. Η θερμοκρασία εδώ, ειδικά τον χειμώνα, είναι σημαντικά μικρότερη σε σχέση με την νότια πλευρά, λόγω των ανέμων βοριάδων. Μάλιστα, οι κάτοικοι της γειτονιάς συχνά παραπομπούν στην παραλία της Ζέριας, γνωστής ως «Ζέρια! Ζέρια!». Στη γειτονιά σώζονται πολλά παλαιά παραδοσιακά αρχοντικά και νεοκλασικά σπίτια, ενώ σημαντικά μέρη της είναι και ο αριθμός των βυζαντινών και μεταβυζαντινών εκκλησιών. Τα λιθόστρωτα στενά με μεγάλη κλίση και οι κατάφυγοι είναι χαρακτηριστικό του μεγαλύτερου μέρους της γειτονιάς. Η συνοικία αυτή απέκτησε τη μορφή της πυκνής κατοικίας μετά την τουρκική κατάκτηση (1385) και τη μετακίνηση των χριστιανικού πληθυσμού στα ανατολικά της πόλης. Τα πρώτα χρόνια, στη μικρή πλατεία της γειτονιάς πραγματοποιούνται πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως η γιορτή του Καλοκαίρι, η Μπουμπούνα της Αποκριάς, η Ροδάνη, η Καρναβαλική μέρες του Πάσχα, η γουρουνοχαρά τα Χριστούγεννα κ.α.

ΕΛΕΟΥΣΑ

Η γειτονιά της Ελεούσας βρίσκεται γύρω από τον ομώνυμο βυζαντινό ναό της Παναγιάς Ελεούσας και πάνω στον οποίο που χωρίζει το Ντολτού από το Απόζαρι. Η ονομασία της γειτονιάς χροιμοποείται σήμερα ελάχιστα, παρόλα στην παραμένει μια ιστορική συνοικία της πόλης. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας η περιοχή πήταν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της πόλης με πολλά σχολεία, από τα οποία κανένα δεν έχει σταθεί. Εδώ υπάρχει και το μόνο σημείο, στην αρχή της οδού Λαζαρίου, όπου κάποιος μπορεί να δει περπατώντας μέσα στην περιοχή τη βρέσια και τη νότια πλευρά της λίμνης ταυτόχρονα. Η περιοχή συναντά κανείς και σπραντικά αρχιτεκτονικά σπίτια, όπως οι ναοί του Αγ. Στέφανου και του Αγ. Δημητρίου, στην πλατεία Αγίου Μηνά δίπλα στην ομώνυμη εκκλησία, που είναι κεντρικό σημείο. Ο Άγιος Μηνάς είναι πολιούχος της πόλης, στην γιορτή του οποίου (11^η Νοεμβρίου) η Καστοριά θεατρεύεται θερώθηκε το 1912 ύστερα από 527 Οθωμανικής κατάστασης από την οποία του ελληνικού ιππικού με επικεφαλής τον Αρχονταρχό Ιωάννη Άρτη. Από την Ελεούσα ξεκινούν οι δρόμοι που γενονται του Παλιού Νοσοκομείου, το Τσαρδάκι (Προφέτης Ιωάννης) και την κορυφή της χερσονήσου της λίμνης, απ' όπου λαμβάνει κανείς πανοραμική θέα.

ΝΤΟΛΤΣΟ

Αποτελεί τη δεύτερη παραδοσιακή συνοικία στην νότια πλαγιά της πόλης, στην οποία υπάρχουν επίσης πολλά παραδοσιακά αρχοντικά και μεταβυζαντινές εκκλησίες. Είναι η μόνη γειτονιά με επίπεδο σχετικά έδαφος που βρίσκεται στο παραλίμνιο μέτωπο. Και εδώ χαρακτηριστικά είναι τα αλώδη λιθόστρωτα δρομάκια, οι οκαλόδρομοι και οι περιμένες αυλές, ενώ σε αρκετά σημεία διατηρείται -σε αρκετά όμως βαθμό- ο παλιός πολεοδομικός ιστός. Τα περισσότερα σημεία της πόλης βρίσκονται εδώ (Λαογραφικό, Μακεδονική Αγώνα, Ενδυματολογικό, Δελπνάνειο) τα οποία όλα στεγάζονται σε διατηρημένα αρχοντικά. Μια επίσκεψη αξίζει και ο παλαιωμένος πυρίνας των Αγίων Αποστόλων, όπου στοιχεί κανείς να δει μια σειρά από χαρακτηριστικά δείγματα της ποικιλής αρχιτεκτονικής. Και αυτή η γειτονιά, κατοικήθηκε πικνά μετά την τουρκική κατάκτηση και τη μετακίνηση του οθωνικού πληθυσμού στα ανατολικά της πόλης. Η τριγωνική πλατεία Αφών Εμμανουήλ, η παλαιότερη ίσως της πόλης, πελούσε παλαιότερα εμπορικό κέντρο, ενώ στις μέρες μας πελεί το πολιτιστικό κέντρο της γειτονιάς, όπου πραγματοπούνται πολλές εκδηλώσεις. Το όνομα αυτό έχει δοθεί στην γειτονιά για να τιμηθούν οι δύο Καστοριανοί εθνομάρτυρες συγάπεις του Ρήγα Φεραίου.

ΓΥΡΟΣ ΛΙΜΝΗΣ

Η βόλτα στα 6 χλμ. του δρόμου περιμετρικά της χεροονήσου αποτελεί αυτοκίνητο, ποδήλατο ή ακόμη και με τα πόδια, αποτελεί εξαιρετικό τρόπο για να απολαύσει κανείς τη λίμνη και τη φυσική περιβάλλον, με τη δυνατότητα να παραπρήσει στις δείγματα της πλούσιας πανίδας και χλωρίδας της περιοχής. Στην περιήγηση αυτή επιβεβαιώνεται οτι η λίμνη αποτελεί σημαντικό φυσικό οικοσύστημα που διαθέτει μεγάλη βιοπολύτητα, στην οποία περιλαμβάνονται πολλά σπάνια και λιούμενα είδη. Στη διαδρομή θα συναντήσει πολλούς εραστές και επαγγελματίες ψαράδες, ενώ π «γυρολίμνιά» -όπως ονομάζεται από τους ντόπιους- αποτελεί σημείο της καθημερινής άθλησης των Καστοριανών. Στο ξεκίνημα του γύρου της λίμνης, πραγματοποιούνται επίσης διάφορες ναυτιαθλητικές δραστηριότητες. Αρκετά είναι στη διαδρομή τα σημεία ενδιαφέροντος, όπως το Σπύλαιο του Δράκου, η Μονή Παναγίας Μαυριώποσας με τον αιωνόβιο πλάτανο, το βιζαντινό εκκλησάκι Αγίου Νικολάου, τα αρχαιολογικά ευρήματα στη Θέση Γαζιά και η εκκλησία της Αϊ-Σωτήρας. Ο σημερινός ιος δημιουργήθηκε σταδιακά και ολοκληρώθηκε τη δεκαετία του 1950, ενώ πριν οι μετακινήσεις πραγματοποιούνται τις παραδοσιακές καρποοινάνες βάρκες.